

İSMEK'in İstanbul'da Yoksulluğun Azaltılmasına Etkisi⁽¹⁾

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Edindirme Kursları, namı diğer İSMEK, 1996 yılında, dönemin belediye başkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından bir sosyal doku projesi olarak hayata geçirilmiştir. İSMEK'in kuruluş amacı İstanbul'da yaşayan insanların "İstanbullu" olabilmesine katkı sağlamaktır. Bu yüzden İSMEK çatısı altında verilen eğitimlerin büyük bir bölümü, Osmanlı İstanbul'unun kadim geleneğinden tevarüs eden el sanatlarından oluşmaktadır. Her ne kadar İSMEK'in kuruluşundaki ana amaç İstanbul'da istihdamı artırmak veya yoksulluğu azaltmak değilse de İSMEK, bu konuda hayli etkili olmuş ve yakın zamanda gerçekleştirdiği politika değişikliği ile daha da etkili olmaya başlamıştır.

Kaç çalışanı ve kursiyeri var?

İSMEK'te yaklaşık 2500 eğitmenin yanı sıra belediye binasında ve kurs merkezlerindeki ofis çalışanlarıyla birlikte toplam 3500'den fazla kişi görev almaktadır.

18 yılı geride bırakmış olan İSMEK, bu süre içerisinde toplam 1 milyon 856 bin kişiye kurs hizmeti vermiştir. Son dönemlerde yıllık ortalama kursiyer sayısı 250 bin civarında olup bu sayı giderek artmaktadır.

Kursiyerlerin ortalama %80'i kadın, %20'si erkektir.

Kaç şubesi var?

20'ye yakını kamu kuruluşlarının çatısı altında bulunan toplam 235 şubesi vardır. Kamu kuruluşlarında bulunan İSMEK şubelerine bir örnek olarak Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesini verebiliriz. Hastane içerisinde bulunan İSMEK, psikolojik rahatsızlıklara sahip olan hastaların "uğraşyla tedavi" edilmesi amacıyla hizmet vermektedir.

Ayrıca İSMEK, Adalet Bakanlığı ile işbirliği yaparak, mahkûmların cezaevindeki zamanlarını değerlendirmeleri, üretime katkıda bulunmaları ve tahliye olduklarında bir meslek sahibi olmalarını sağlamak amacıyla çocuk islahatlerinde, ceza ve tutukevlerinde de eğitim vermektedir.²

¹ Bu makaledeki sayısal verilerin pek çoğu 26 Mart 2015 tarihinde İBB Hayat Boyu Öğrenme Müdürü Sn. Mehmet Doğan Bey ile yapılan görüşme sonucunda elde edilmiştir.

² Fatih Özer; "Meslek ve Beceri Kazandırmada Büyükşehir Belediyelerinin Rolü, İSMEK", Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2010, sf.61.

Bazı suçların işsizlik ve yoksulluktan kaynaklandığı malumdur. Bu yüzden mahkumiyet süresince istihdamı artıracak eğitimler, mahkumların çıktıktan sonra tekrar suç işlemelerini engelleyecektir.³

İSMEK şubeleri arasında belli alanlarda yoğunlaşan branşlarda eğitim hizmeti veren merkezler bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde özetlenebilir:

- Müzik İhtisas Merkezleri
- Spor Eğitim Merkezleri
- Özürlü Eğitim Merkezleri

Ayrıca İSMEK, kursiyerlerinin aldığı eğitimi onlar için bir maddi kazanıma dönüştürme konusunda onlara yardımcı olmaktadır. Bu minvalde atölyeler ve uygulama merkezleri kurulmuş ve burada eğitim alan kursiyerlerin üretimlerini halka arz edebilmeleri için satış ve sergi merkezleri oluşturulmuştur.

İlk atölye Bakırköy'deki cam atölyesidir. Uygulama merkezlerinin ilki ise Fatih ilçesinin Çukurbostan semtinde kurulmuştur. Satış yerlerine örnek olarak Kadıköy Suadiye Satış ve Sergi Merkezi ile Galata Satış ve Sergi Merkezi verilebilir.

Kaç bölüm/branş mevcut?

İSMEK çatısı altında toplam 32 bölüm ve 348 branşta eğitim verilmektedir. Eğitimlerin tamamı ücretsizdir.

1-Ahşap Teknolojisi	17-Pazarlama ve Perakende
2-Hayvan Sağlığı	18-Gazetecilik
3-Aile ve Tüketici Bilimleri	19-Radyo-Televizyon
4-Hukuk	20-Giyim Üretim Teknolojileri
5-Bahçecilik	21-Sanat ve Tasarım
6-Kişisel Gelişim	22-Seramik ve Cam
7-Bilişim Teknolojileri	23-Grafik ve Fotoğraf
8-Konaklama ve Seyahat Hizmetleri	24-Spor
9-Büro Yönetim ve Sekreterlik	25-Tarım Teknolojileri
10-Kuyumculuk Teknolojisi	26-Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri
11-Makine Teknolojisi	27-Tekstil Teknolojisi
12-Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	28-Halkla İlişkiler ve Organizasyon
13-El Sanatları Teknolojisi	29-Yiyecek İçecek Hizmetleri
14-Matbaa	30-Harita-Tapu Kadastro
15-Muhasebe ve Finansman	31-Hasta ve Yaşlı Hizmetleri
16-Müzik ve Gösteri Sanatları	32-Dil eğitimleri

³ Fatih Özer, 2010, sf.88.

2010 yılında yapılan bir araştırma sonucunda, İSMEK branşları içerisinde, en yüksek talebin %19'luk bir oran ile İngilizce kurslarına yönelik olduğu ortaya çıkmıştır. Hemen arkasından %18,3 talep ile bilgisayar operatörlüğü gelmiş, onu takip eden branşlar %7,7 ile müzik ve %5,4 ile Arapça kursu olmuştur.⁴

Belediye bütçesine maliyeti nedir?

İSMEK'in belediye bütçesine yıllık toplam maliyeti 100 milyon liranın üzerindedir. Bu sayı 2010 bütçesinin yaklaşık iki katıdır. Giderlerinin büyük bölümü personel ücretlerinden oluşan İSMEK'in bugüne kadarki toplam maliyetinin 300 milyon lirayı geçtiği tahmin edilmektedir.

Geçtiğimiz yıl yapılan bir hesaplama göre bir kursiyerin yıllık ortalama maliyeti 450-500 lira olarak hesaplanmıştır.

Eğitim faaliyetleri

İSMEK çatısı altında eğitim faaliyetleri belli ilkelere bağlı olarak yürütülmektedir. Bu ilkeler şöyle özetlenebilir:⁵

-Herkes için açıklık: Eğitimler, herkesin yararlanabileceği bir biçimde yürütülür. Özel eğitim gerektiren bireyler için özel önlemler alınır. Kurslar, tüm İstanbullulara açık olup katılımcılar, hizmetlerden eşit olarak yararlanabilmektedir.

-İhtiyaca uygunluk: Eğitimler, bireysel ve toplumsal ihtiyaçlara uygun olarak gerçekleştirilir. İstanbul'da yaşamını sürdüren tüm İstanbulluların ihtiyacı olan ve aynı zamanda toplum için de gerekli olduğuna inanılan eğitimler verilmektedir.

-Süreklilik: Eğitimler, bireylerin hayat boyu yararlanabilecekleri bir biçimde düzenlenir ve engelleyici bir sebep olmadığı sürece eğitimlere devam edilir.

-Planlılık: Eğitimlerde kalkınma planları hedeflerine uygun şekilde; eğitim-öğretim, üretim, insan gücü, istihdam ilişkileri dikkate alınır. Ekonomik etkileri göz önüne alan planlı eğitimler verilmektedir.

-Yenilik ve gelişmeye açıklık: Programlar; öğrenme ve öğretme yöntemleri ile ders araç-gereç, bilimsel ve teknolojik gelişmelere, çevrenin ve ülkenin ihtiyaçlarına göre sürekli geliştirilmektedir.

⁴ Ahmet Eser; "Belediyelerin Mesleki Yaygın Eğitimdeki Rolü: İsmek Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2010, sf.74.

⁵ Ahmet Eser, 2010, sf.67.

-*Gönüllülük*: Bireyin ve toplumun çalışmalara isteyerek katılımları esas alınır. Hiçbir eğitimci ya da kursiyer zorlama ile eğitim faaliyetlerinde yer almamaktadır.

İSMEK'te eğitimler Ekim ayında başlayıp Haziran ayında sona ermektedir. Uygulamalı eğitim metoduna dayanan İSMEK, eğitim ortamında tanışma, kaynaşma, dayanışma ve işbirliğini güçlendirmeye yönelik, insan merkezli bir eğitim programıdır.⁶

İSMEK, kursiyerlerine verdiği eğitimlerle onların istihdam edilebilirliklerini artırmaya çalışmakta, kursiyerlerinin eğitimlerinin ardından iş gücü piyasasında istihdamları konusunda yönlendirmelerde bulunmaktadır.⁷

Son yıllarda İSMEK bünyesinde eğitimcilerin eğitimine de önem verilmeye başlanmış ve yurt dışında özel eğitim programları düzenlenmeye başlanmıştır.

İstihdam çalışmaları

İSMEK kursiyerlerinin %42'sini lise mezunları, %34'ünü ilköğretim mezunları, %23'ünü ise üniversite mezunları oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalarda eğitimlerden beklentilerin %32 oranında kişisel, %28 sosyal, %40 oranında ise mesleki amaçlardan oluştuğu gözlenmiştir.⁸

İSMEK eğitimleri mesleki gelişim açısından üç boyuta sahiptir:⁹

1. Üretim Boyutu:

-*Kendine Üretim*: Takılar, süs eşyaları, kıyafetler

-*Evine Üretim*: Küçük ev mobilyaları, mefruşatlar, ahşap objeler

-*Çevreye Üretim*: Akraba, arkadaş, komşulara ve sevdiklere hediyelik eşyalar

-*Dönüşüm*: Kullanılan veya atılacak eski eşyaların değişik el sanatları marifetiyle yeniden kullanıma sokulması

-*Değer Katma*: Çok basit bazı obje ve parçaların ufak işlemler sonucu değerli bir ürüne dönüştürülmesi

2. Satış Boyutu:

-*Yakın Çevreye*: Aile, komşu, arkadaş çevresine satışlar

-*Sergi / Kermes*: Sergi ve Kermeslerde ziyaretçilere satışlar

-*Satış Merkezi*: Oluşturulan özel satış merkezlerinde satışlar

-*Semt Pazarı*: Semt pazarlarında tahsis edilen satış tahtalarından satışlar

-*Sipariş*: Mağaza ve üretim merkezlerinden özel siparişler

⁶ Ahmet Eser, 2010, sf.69.

⁷ Ahmet Eser, 2010, sf.64.

⁸ Ahmet Eser, 2010, sf.79-81.

⁹ Fatih Özer, 2010, sf.60-61.

-*Kamu Satışı*: Belediye ve Valilik gibi kurumların protokole vereceği hediyeler için özel üretim ve satış faaliyetleri

3. İstihdam Boyutu:

-*Atölye Kurmak*: Kişisel gayretler veya ekip olarak hobi, el sanatları, hediyelik eşya, obje üretimi gibi üretim atölyeleri

-*Sertifika İle İŞKUR Başvuruları*: İSMEK modelinde sertifikalar MEB onaylı olduğu için, başta İŞKUR olmak üzere tüm resmi iş başvurularında istihdam aracıdır.

-*Referans*: İSMEK modelinde sertifikalar, resmi belge aramayan istihdam alanları içinde referans belgesidir.

-*Terfi*: Alınan eğitimler ile kişi mevcut işinde kariyer yapar, yeni pozisyonlar elde eder.

İSMEK ve İŞKUR Şişli Şube Müdürlüğü, işbirliği ile kursiyerlerine “İş Arama Becerilerini Geliştirme” eğitimleri de vermektedir. İş arayan İSMEK kursiyerlerinin bilgi ve donanımlarının artırılması ile istihdam olanaklarından daha kolay yararlanmalarını hedefleyen ücretsiz eğitimler yıl boyunca devam etmektedir.¹⁰

İSMEK'te 2006-2007 eğitim döneminde faaliyetlerine başlayan ve kursiyerlerinin eğitim sonrası istihdam ihtiyacına bir çözüm getirmek amacıyla kurulan “İstihdam Rehberliği Birimi”, eğitimlerini tamamlayan kursiyerleri firmalar ile buluşturmaktadır. Kuruluşunun ardından ilk 4 yıl içerisinde toplam 419 firma bu birime personel ihtiyacı için başvurmuş ve bunun karşılığında 5'i özürlü olmak üzere toplam 1039 kişi işe yerleştirilmiştir. Yetkililer bu sayının giderek arttığını belirtmektedirler. Birim TÜMSİAD, MÜSİAD, ASKON ve TÜRES gibi birlikler ile koordinasyon halindedir. En çok istihdamın gerçekleştirildiği alan %45 ile mefruşat sektörüdür. Okul öncesi eğitim kurumları, anaokulları ve kreşler de İSMEK'e başvurduklarında hangi bölgede, hangi semtte, ne tür donanıma sahip bir öğretmene ihtiyaçları olduklarını belirterek çocuk gelişimi mezunu kursiyerlerle bağlantıya geçebilmektedir.¹¹

İSMEK kursiyerlerine akademisyenler ve KOSGEB tarafından uygulamalı girişimcilik seminerleri de verilmektedir. Orijinal projeleri olan kursiyerler için KOSGEB ile irtibat sağlanmakta ve kursiyerlerin hibe programlarından yararlanmaları sağlanmaktadır.¹²Bugüne kadar 90'a yakın İSMEK kursiyeri, aldığı eğitimlerden sonra kendi işini kurmuştur.

¹⁰ Ahmet Eser, 2010, sf.92.

¹¹ Ahmet Eser, 2010, sf.92-94.

¹² <http://ismek.ibb.gov.tr/branslar.aspx?branscode=873>

Sonuç

Eğitimin bireylere sağladığı faydalardan birisi, belki de birincisi, bireylerin gelir seviyesindeki artışlardır. Eğitim, yoksul kesimlerin vasıf ve becerilerini artırarak onların rekabetçi bir ortamda nitelikli iş bulabilme imkânını yükseltir. Dolayısıyla ilave eğitimlerin bireyi işgücü piyasasında daha avantajlı hale getirmesi beklenmektedir. Bu açıdan bakıldığında İSMEK'in, kursiyerlerinin gelir seviyesine yönelik az da olsa etkisinin olduğu söylenebilir.¹³

Yetişkin eğitimi, örgün eğitimden yeterince yararlanamamış bireyler için ikinci bir şans sunmaktadır. Bireylerin eskiyen bilgilerini yenileme, boş zamanlarını değerlendirme ve üretken olmalarına imkân sağlamaktadır. Ayrıca bireysel, örgütsel ve toplumsal gelişimi sağlayan, toplumun en yoksul ve en çok gereksinimi olan kesimine ulaşabilen, teknolojik gelişmeler için becerikli insan gücünü eğiten, böylece kişilere yeni beceriler kazandıran ve bireyin bir konuda uzmanlaşabilmesini sağlayan niteliklere sahiptir. Yetişkin eğitimi yoksullukla mücadele ve gelir dağılımının daha adil bir yapıya kavuşturulmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Yetişkin eğitimi yoluyla birikimleri artan ve donanımları iyileşen bireylerin daha yüksek bir ücretle istihdam edilmeleri mümkün olabilecektir. Bu yüzden yetişkin eğitimi, giderek artan ölçüde insanların ve ulusların geleceğini belirleyen en önemli hizmetlerden biri olmuştur.¹⁴

İstanbul Büyükşehir Belediyesi İSMEK'in ücretsiz olarak tüm İstanbul halkına meslek ve beceri eğitimi sunarak özellikle dezavantajlı kesimlerin eğitim problemlerine, yoksulluğa, işsizliğe ve halkın farkındalık düzeyindeki sıkıntılara çözümler getirmesi önemli bir sosyal belediyeçilik gayretidir.¹⁵

Bünyesindeki istihdam bürosuyla önümüzdeki yıllarda İstanbul'da işsizliğin azaltılmasında çok daha aktif olmayı planlayan İSMEK, çalışmalarıyla bir yandan İstanbul'daki yoksulluğun azaltılmasına hizmet ederken, bir yandan da kendisini örnek alan diğer belediyelerin benzer faaliyetlerine yol göstererek Türkiye'nin işsizlik ve yoksulluk sorunuyla mücadelede önemli bir sivil aktör olmaktadır.

¹³ Fatih Özer, 2010, sf.107.

¹⁴ Fatih Özer, 2010, sf.108-109.

¹⁵ Fatih Özer, 2010, sf.112.